

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

До реєстр. № 3206
від 12.03.2020 р.

№ 0426/03-2020/58371 (89633)

"26" травня 2020 р.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

За дорученням Голови Верховної Ради України від 13 березня 2020 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 22 травня 2020 року (протокол № 27) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури розгляду судових справ, пов'язаних із захистом прав дітей (реєстр. № 3206 від 12 березня 2020 року), поданий народними депутатами України Рябухою Т.В., Дирдіним М.Є., Ткаченком О.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроектом пропонується внести зміни до Сімейного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), якими передбачити, що під час скасування усиновлення за рішенням суду в зв'язку з тим, що таке усиновлення суперечить інтересам дитини, не забезпечує їй сімейного виховання, суд одночасно вирішує питання про позбавлення усиновлювача батьківських прав стосовно цієї дитини; судова справа про усиновлення може вирішуватися у складі одного судді без залучення присяжних; під час підготовки справи про усиновлення дитини до розгляду суд може вирішити питання про участь у ній як заінтересованих осіб особу, в сім'ї якої виховується дитина (прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни, піклувальники, законні представники); підготовка судової справи про усиновлення до розгляду повинна бути проведена не пізніше п'яти днів з дня відкриття провадження у справі; справи про усиновлення дитини розглядаються судом протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі; за результатами розгляду заяви про усиновлення, суд ухвалює рішення протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі; апеляційна скарга на рішення суду про усиновлення дитини подається протягом десяти днів з дня його проголошення.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту дозволить спростити процедуру розгляду судових справ про усиновлення дитини, що сприятиме розвитку та підтримці сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

Положеннями Основного Закону України передбачено, що питання сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства, а також судочинства визначаються виключно законами України (пункти 6, 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Положеннями Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III визначено охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

Принцип 2 Декларації прав дитини, прийнятої резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року, проголошує, що дитині законом та іншими засобами має бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, що дадуть їй змогу розвиватися фізично, розумово, морально, духовно та соціально, здоровим і нормальним шляхом, в умовах свободи та гідності. При ухваленні з цією метою законів основною метою має бути найкраще забезпечення інтересів дитини.

Статтею 7 Європейської конвенції про здійснення прав дітей визначено, що під час розгляду справ, що стосуються дитини, судовий орган діє швидко для уникнення будь-яких невинуватених зволікань, а швидке виконання прийнятих рішень повинно бути забезпечене відповідною процедурою.

У Законопроекті пропонується доповнити статтю 312 ЦПК України новою частиною четвертою, якою встановлюється, що підготовка справи до розгляду про усиновлення повинна бути проведена не пізніше п'яти днів з дня відкриття провадження у справі.

Однак, вказане положення видається дискусійним з огляду на таке.

Питання усиновлення є надзвичайно важливими та потребують ретельного вивчення кожної конкретної ситуації задля максимального забезпечення прав та інтересів дитини.

Так, згідно з приписами статей 4, 10 Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянута), ратифікованої Верховною Радою України 15 лютого 2011 року, компетентний орган не приймає рішення про усиновлення, якщо не є переконаним, що усиновлення відповідатиме найвищим інтересам дитини. У кожному випадку компетентний орган приділяє особливу увагу важливості того, що усиновлення забезпечує дитину стабільними і гармонійними домашніми умовами, та приймає рішення про усиновлення лише після належного попереднього встановлення обставин стосовно усиновлювача, дитини та її сім'ї.

Положеннями частин другої та третьої статті 312 ЦПК України визначено, що у ході підготовки справи до судового розгляду орган опіки та

підклування повинен подати суду висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини, до якого мають бути додані, зокрема, акт обстеження умов життя заявника, складений за місцем його проживання, а також медичний висновок про стан здоров'я дитини, про її фізичний і розумовий розвиток.

Крім того, відповідно до пункту 75 Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 року № 905 (далі – Порядок), для підготовки проекту висновку про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини служба у справах дітей за місцем проживання (перебування) дитини перевіряє, чи перебуває дитина на місцевому обліку дітей, які можуть бути усиновлені, аналізує документи, зазначені у пункті 73 цього Порядку, документи, подані кандидатами в усиновлювачі, враховує наявність чи відсутність згоди дитини на усиновлення, згоди районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті ради на роз'єднання братів і сестер при усиновленні.

Висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини повинен бути обґрунтованим та містити інформацію про доцільність (недоцільність) усиновлення та його відповідність (невідповідність) інтересам дитини.

Тобто підготовка обґрунтованого висновку про доцільність усиновлення з необхідним пакетом документів займає більш тривалий час, ніж 5 днів з дня відкриття провадження по справі.

Також, варто погодитись з позицією Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України щодо скорочення строків апеляційного оскарження рішення суду про усиновлення дитини з тридцяти до десяти днів, запропонованих у змінах до частини першої статті 354 ЦПК України, що десятиденний термін може бути недостатнім для подання обґрунтованої апеляційної скарги, та, як наслідок, призвести до порушення прав і законних інтересів дитини, а також прав учасників справи на апеляційне оскарження.

У своєму висновку до Законопроекту Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловлює ряд застережень та зазначає, що за результатами розгляду у першому читанні Законопроект доцільно повернути на доопрацювання з урахуванням висловлених зауважень та пропозицій.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету, за результатами розгляду Законопроекту, ухвалив рішення, що Законопроект не має впливу на показники державного та місцевих бюджетів. У разі прийняття Законопроекту як закону він може набирати чинності згідно із законодавством.

Водночас, варто зазначити, що на розгляді Верховної Ради України перебуває проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо скорочення строків розгляду судом справ, пов'язаних із захистом прав дітей, та вдосконалення порядку розгляду справ окремого

провадження (реєстр. № 3386 від 24 квітня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України, яким також передбачено внесення змін до статей 293, 313 ЦПК України. При цьому, зміни до статті 293 ЦПК України передбачаються взагалі виключення частини четвертої, а зміни до статті 313 ЦПК України є аналогічними за змістом змінам, що пропонуються у Законопроекті (реєстр. № 3206).

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики вирішив рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури розгляду судових справ, пов'язаних із захистом прав дітей (реєстр. № 3206 від 12 березня 2020 року), поданий народними депутатами України Рябухою Т.В., Дирдіним М.Є., Ткаченком О.В. та іншими, направити до Комітету з питань правової політики для підготовки на повторне перше читання.

Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначено співголову підкомітету з питань правосуддя Комітету з питань правової політики Павліша П.В.

Додаючи відповідні матеріали, просимо розглянути.

Голова Комітету

А.Є. КОСТІН

